

УДК 336.711

Б.Сас

Тернопільська академія народного господарства

УПРАВЛІННЯ ВАЛЮТНИМИ РИЗИКАМИ

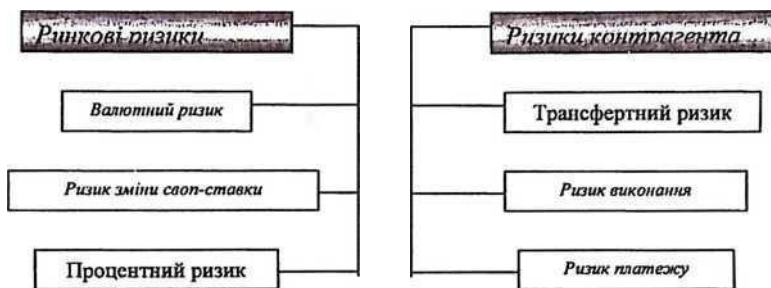
Описано характер різноманітних валютних ризиків, методи їх оцінки і управління ими. Наведені можливі застереження для захисту валютних втрат. Показані оптимальні шляхи вибору валютної політики.

Кожній валютній або кредитній угоді, яку укладає банк, властиві різноманітні ризики. Їх можна поділити на дві основні групи: ринкові ризики та ризики контрагента. Під ринковими ризиками розуміють небезпеку втрат, які виникають внаслідок зміни

ринкових цін: процентних ставок, валютних курсів тощо. Ризики контрагента - це ризики невиконання партнером своїх зобов'язань; їх ще називають партнерськими ризиками. До складу цих груп належать ризики, які відрізняються за походженням та наслідками.

Особливе місце серед ринкових ризиків займають валютні ризики, пов'язані з інтернаціоналізацією ринку банківських операцій, створенням транснаціональних підприємств та банківських установ, диверсифікацією їх діяльності та можливістю втрати коштів у результаті коливань валютних курсів. Правильна політика управління валютними ризиками передбачає:

- > оцінку валютного ризику;
- > знання різних методів відшкодування ризиків, їх переваг та пов'язаних з

ними витрат.

Перші спроби управління валютними ризиками здійснені на початку 70-х рр. XX ст., коли були запроваджені плаваючі курси. Валютні ризики поділяються на:

- комерційні ризики* - пов'язані з небажанням або неможливістю боржника (гаранта) розрахуватися за своїми зобов'язаннями;
- конверсійні ризики* - це ризики валютних збитків для конкретних операцій: економічний ризик, ризик переказу, ризик угод;
- трансляційні (бухгалтерські) ризики* - при переоцінці активів та пасивів балансів і рахунку "Прибутки і збитки" філіалів клієнтів за кордоном, контрагентів;
- ризики форфейтування* - виникають, коли форфетер (часто це банк) бере на себе всі ризики експортера без права регресу.

Щоб вибрати метод управління валютними ризиками, необхідно оцінити кожен з них.

Методи управління валютними ризиками поділяються на зовнішні і внутрішні. Вони можуть використовуватись як для визначення стратегії, так і для вироблення тактичних програм діяльності банківських установ.

До зовнішніх методів управління ризиками належать прискорення або сповільнення платежів в іноземній валюті щодо зовнішніх клієнтів і контрагентів, а також регулювання платежів між банком та його філіалами; вибір більш стабільної валюти розрахунків та інші. У стратегічному плані захист від валютного ризику тісно пов'язаний з активною ціновою політикою, видами та вартістю страхування, надійністю страхових компаній як самого банку, так і його контрагентів та клієнтів.

Майже всі великі банки намагаються формувати портфель своїх валютних операцій, збалансовуючи активи та пасиви за термінами і видами валют. В основному всі зовнішні методи управління валютними ризиками орієнтовані на їх диверсифікацію. з ЦІЄЮ метою найширше застосовуються такі строкові операції, як форвардні, ф'ючерсні, опціонні на міжбанківських ринках і на біржах.

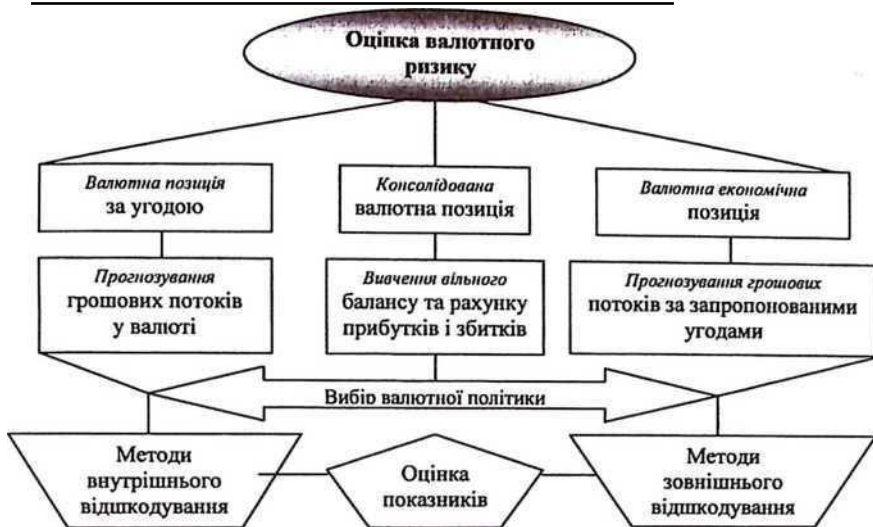

Рис. 2. Управління валютним ризиком

До внутрішніх методів управління належить страхування ризиків, підвищення ліквідності, обчислення зовнішнього зваженого кредитного еквіваленту, технічний та адміністративний методи. Найпоширенішими методами страхування валютних ризиків є:

- **хеджування** — створення компенсаційної валютної позиції для кожної ризикованої угоди: компенсація одного валютного ризику - прибутку чи збитків - іншим відповідним ризиком;
- **валютний своп** - має два варіанти. Перший нагадує оформлення паралельних кредитів, коли обидві сторони у двох країнах надають великі, різні за розмірами кредити, але з однаковими термінами і способами відшкодування в різних валютах; другий - просто угода між двома банками купити або продати валюту за ставкою "спот" і виконати операцію у наперед обумовлену дату (в майбутньому) за визначеною ставкою "спот";
- **вчасний залік ризиків зао активом і пасивом** — так званий метод "метчінг" (talсНіп^), коли шляхом віднімання надходження валюти із величини її відпливу керівництво банку може впливати на її розмір;
- **метод "неттінга" (nettiin%)** - виражається у максимальному скороченні валютних угод шляхом їх збільшення. Для цього координація діяльності всіх підрозділів банку має бути на високому рівні.

Для захисту від можливих валютних втрат, пов'язаних із курсовими коливаннями, застосовують валютні застереження: золоті, валютні, мультивалютні. Захисні застереження - це договірні умови, внесені за угодою сторін до міждержавних економічних угод, які передбачають можливість зміни або перегляду початкових умов договору в процесі його виконання.

Золоте застереження базується на фіксації золотого вмісту валюти платежу на дату підписання контракту і перерахунку суми платежу пропорційно зміні цього золотого вмісту на дату виконання. Є пряме та непряме (зворотне) застереження. При прямому - сума зобов'язання дорівнює ваговій кількості золота, а при непрямому - сума зобов'язань, виражена у валюті, перераховується: сума платежу зростає пропорційно зменшенню золотого вмісту цієї валюти чи зменшенню при його зростанні. Після Ямайської валютної конференції золоті застереження відмінені.

Валютне застереження — умова в міжнародній кредитній чи іншій угоді,

відповідно до якої сума платежу залежить від зміни співвідношення курсів між валютою ціни товару (валютою кредиту) та іншою, більш стійкою валютою (застереженням). Встановлення у контракті різних валют ціни і платежу фактично є простою формою валютного застереження. Валютою ціни в даному випадку обирається більш стабільна валюта.

В умовах нестабільності плаваючих валютних курсів поширилися мультивалютні застереження, згідно з якими сума грошового зобов'язання обчислюється залежно від зміни курсового співвідношення між валютою платежу та кошиком валют, який обирається за згодою сторін. Застосування середньозваженого курсу валюти платежу відносно набору інших валют знижує ймовірність різких змін сум платежу. Внесення до кошика валют з різним ступенем стабільності сприяє забезпеченню інтересів обох контрагентів. Формування кошика повинно базуватись на аналізі минулої динаміки курсів відповідних валют, їх поточного стану та перспектив на термін, що збігається з терміном контракту.

Внесення захисних застережень до зовнішньоторговельного контракту чи кредитної угоди вимагає часто складного узгодження між контрагентами і взаємних поступок щодо інших умов контракту, у тому числі зниження ціни.

Методи управління валютними ризиками у зовнішньоекономічній діяльності, що застосовуються у світовій практиці, різноманітні і постійно вдосконалюються з метою розв'язання цієї складної проблеми.

The analysis of various types of currency risk (the main mechanism of estimation which are <idealism and the cost of the decision in the practice. The possible changes of currency situation which are determined by the loss of currency are given in the article.

Статтю подав до друку канд. екон. наук, проф. І.С.Вовчак